

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш.УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ
ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

«EDU.E-HISTORY.KZ»

ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

№ 2(18) сәуір-маусым 2019
ISSN 2710-3994

Бас редактор:
Қабылдинов Зиябек Ермұқанұлы

Редакциялық алқа:

- Абашин Сергей Николаевич – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Санкт-Петербургтегі Европа университеті (Ресей)*
- Абдырахманов Толобек Абылович – тарих ғылымдарының докторы, профессор, И. Арабаев атындағы Қызғыз мемлекеттік университетінің ректоры. (Қырғызстан)*
- Аяған Бүркітбай Ғелманұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институты директорының орынбасары. (Қазақстан)*
- Әлімбаев Нұрсан – тарих ғылымдарының кандидаты, профессор, Қазақстан Республикасы Орталық мемлекеттік музейінің директоры. (Қазақстан)*
- Әбусейтова Меруерт Қуатқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Р. Сүлейменов атындағы Шығыстану институтының «Тарихи материалдарды зерттеу» орталығының директоры. (Қазақстан)*
- Әбіл Еркін Аманжолұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институтының директоры. (Қазақстан)*
- Голден Кэтті Стромайл (Kathie Stromile Golden) – PhD, Миссисипи өңірлік мемлекеттік университеті (Mississippi Valley State University) (АҚШ)*
- Кәрібаев Берекет Бақытжанұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, «Қазақстан тарихы» кафедрасының меңгерушісі. (Қазақстан)*
- Қожамжарова Дария Пернешқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің ректоры. (Қазақстан)*
- Кожирова Светлана Басиевна – саясаттану ғылымдарының докторы, профессор, Фудан Университетінің Қытай және Орталық Азияны зерттеу орталығының мен «Астана» ХҒК бірлескен директоры (Қазақстан)*
- Козодой Виктор Иванович – тарих ғылымдарының докторы, профессор. (Ресей)*
- Көкебаева Гүлжауһар Какенқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты (Қазақстан)*
- Көмеков Болат Ешмұхамедұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Халықаралық қытшақтану институтының директоры, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Қазақстан)*
- Матыжанов Кенжехан Ісләмжанұлы – филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі, М.О. Әуезов атындағы әдебиет және өнер институтының директоры. (Қазақстан)*
- Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания)*
- Муртазаева Рахборхон Хамидқызы – тарих ғылымдарының докторы, Мирзо Ұлықбек атындағы Өзбекстан ұлттық университеті «Өзбекстан тарихы» кафедрасының профессоры. (Өзбекстан)*
- Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – PhD доктор, Гданьск қаласындағы Екінші дүниежүзілік соғыс мұражайының ғылыми қызметкері. (Польша)*
- Римантас Желвис (Želvyys Rimantas) – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Вильнюс педагогикалық университеті (Литва)*
- Самашев Зайнолла Самашұлы – археолог, тарих ғылымдарының докторы, профессор, Герман археология институтының корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Ә. Марғұлан атындағы Археология институты. (Қазақстан)*
- Сайлан Болат Санабайұлы – тарих ғылымдарының докторы, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. (Қазақстан)*
- Смағұлов Оразақ Смағұлұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Балон ғылым академиясының корр.-мүшесі, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы сыйлықтың лауреаты, ғылым мен техниканың еңбек сіңірген қайраткері, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)*
- Сыдықов Ерлан Бәтташұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің ректоры. (Қазақстан)*
- Таймағамбетов Жәкен Қожахметұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, ҚР Ұлттық музейі. (Қазақстан)*

Жауапты редактор:
Қаипбаева Айнагүл Толғанбайқызы

Ғылыми редактор:
Қозыбаева Махаббат Мәлікқызы

Редактор:
Кубеев Рустем Жаулыбайұлы

Жауапты хатшы:
Қоңқабаева Арайлым

Техникалық хатшы:
Хумарзах Алтынбек

Главный редактор:
Кабульдинов Зиябек Ермуханович

Редакционная коллегия:

- Абашин Сергей Николаевич – доктор исторических наук, профессор, Европейский университет в Санкт-Петербурге (Россия)*
- Абдырахманов Толобек Абылович – доктор исторических наук, профессор, ректор Кыргызского государственного университета им. И. Арабаева (Кыргызстан)*
- Алимбай Нурсан – кандидат исторических наук, профессор, директор Центрального государственного музея Республики Казахстан (Казахстан)*
- Абусеитова Меруерт Хуатовна – доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Республиканского центра по изучению исторических материалов Института востоковедения имени Р.Б. Сулейменова (Казахстан)*
- Абиль Еркин Аманжолович – доктор исторических наук, профессор, директор Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)*
- Аяган Буркитбай Гелманович – доктор исторических наук, профессор, заместитель директора Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)*
- Голден Кэйти Стромайл (Kathie Stromile Golden) – PhD, Государственный университет долины Миссисипи (Mississippi Valley State University) (США)*
- Исмагулов Оразак Исмагулович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, член-корр. Болонской академии наук, лауреат премии им. Ч.Ч. Валиханова, заслуженный деятель науки и техники, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (г. Нур-Султан, Казахстан)*
- Карибаев Берекет Бахытжанович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, заведующий кафедрой истории Казахстана, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)*
- Кожамжарова Дария Пернешовна – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Южно-Казахстанского университета им. М.Ауэзова (Казахстан)*
- Кожирова Светлана Басиевна – доктор политических наук, профессор, содиректор Центра исследования Китая и Центральной Азии Фуданьского Университета и МНК «Астана», руководитель Центра китайских и азиатских исследований (Казахстан)*
- Козодой Виктор Иванович – доктор исторических наук, профессор (Россия)*
- Кокеебаева Гульжаухар Какеновна – доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч.Валиханова КН МОН РК (Казахстан)*
- Кумекев Болат Ешимхамбетович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, директор Международного института кипчаковедения Казахского национального университета имени аль-Фараби, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (Казахстан)*
- Матыжанов Кенжехан Слямжанович – доктор филологических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Института литературы и искусства им. М. Ауэзова (Казахстан)*
- Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания) Муртазаева Рахборхон Хамидовна – доктор исторических наук, профессор кафедры «Истории Узбекистана» Национального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека. (Узбекистан)*
- Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – доктор PhD, профессор, главный специалист научного отдела Музея Второй мировой войны г. Годаньска (Польша)*
- Римантас Желвис (Želvyys Rimantas) – доктор педагогических наук, профессор, Вильнюсский педагогический университет (Литва)*
- Самашев Зайнолла Самашевич – археолог, доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. Германского археологического института. Институт археологии им. А.Маргулана КН МОН РК (Казахстан)*
- Сайлан Болат Санабаевич – доктор исторических наук, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)*
- Сыдыков Ерлан Батташевич – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Казахстан)*
- Таймагамбетов Жакен Кожажметович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, Национальный музей РК (Казахстан)*

Ответственный редактор:
Каипбаева Айнагуль Толганбаевна

Научный редактор:
Козыбаева Махаббат Маликовна

Редактор:
Кубеев Рустем Джаулыбайулы

Ответственный секретарь:
Конкабаева Арайлым Нурболатовна

Технический секретарь:
Хумарзах Алтынбек

Editor-In-Chief:

Kabuldinov Ziabek Ermukhanovich

Members of editorial board:

Abashin Sergei Nikolaevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, European University at St. Petersburg (Russia)
Abdyrakhmanov Tolobek Abylovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Rector of I. Arabaev Kyrgyz State University (Kyrgyzstan)

Alimbay Nursan – Candidate of Historical Sciences, Professor, Director of the Central State Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Abusseitova Meruert Khuatovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of the Republican Center for the Study of Historical Materials at R.B. Suleimenov Institute of Oriental Studies (Kazakhstan)

Abil Yerkin Amanzholovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Ayagan Burkhitbai Gelmanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Deputy Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Golden Kathie Stromile – PhD, Mississippi Valley State University (USA)

Ismagulov Orazak Ismagulovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Corresponding Member of Bologna Academy of Sciences, winner of Ch.Ch. Valikhanov Award, Honored Worker of Science and Technology, Professor of L.N. Gumilyov University (Kazakhstan)

Karibayev Bereket Bakhytzhonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Head of the Department of History of Kazakhstan, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Kozhamzharova Daria Perneshovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the NAS of the Republic of Kazakhstan, rector of the M. Auezov South Kazakhstan University (Kazakhstan)

Kozhirova Svetlana Bassieva – Doctor of Political Science, Professor, Co-Director of the Center for the Study of China and Central Asia of Fudan University and the International Scientific Complex of the National Company "Astana", Head of the Center for Chinese and Asian Studies (Kazakhstan)

Kozodoi Viktor Ivanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor (Russia)

Kokebayeva Gulzhaukhar Kakenovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, chief researcher at Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology CS MES RK (Kazakhstan)

Kumekov Bolat Eshmukhambetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Director of the International Institute of Kipchak Studies of the Al-Farabi Kazakh National University, Professor at L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Matyghanov Kenzhekhan Slyamzhanovich – Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of M. Auezov Institute of Literature and Art (Kazakhstan)

Morrison Alexander – PhD, Professor, University of Oxford (UK)

Murtazayeva Rakhborkhon Khamidovna – doctor of Historical Sciences, Professor at the Department of «History of Uzbekistan» of Mirzo Ulugbek National University of Uzbekistan. (Uzbekistan)

Panto Dmitri – PhD, researcher at the Museum of the Second World War in Gdansk (Poland)

Rimantas Želvys – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vilnius Pedagogical University (Lithuania)

Samashev Zainolla Samashevich – archaeologist, Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of German Archaeological Institute. A. Marghulan Institute of Archeology CS MES RK (Kazakhstan)

Sailan Bolat Sanabayevich – Doctor of Historical Sciences, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Sydykov Erlan Battashevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Rector of L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Taimagambetov Zhaken Kozhakhmetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, National Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Executive Editor:

Kaipbayeva Ainagul Tolganbayevna

Scientific Editor:

Kozybayeva Makhabbat Malikovna

Editor:

Kubeyev Rustem Dzhaulybayevich

Executive Secretary

Konkabayeva Arailym Nurbolatovna

Technical secretary:

Khumarzak Altynbek

ҒТАМР 03.20.00

XIX ҒАСЫРДЫҢ АЯҒЫНДАҒЫ ОМБЫ УЕЗІ ҚАЗАҚТАРЫНЫҢ КӘСІПШІЛІГІ

Қоңырбаев Н.Ө.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің 2-курс докторанты.
Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Аңдатпа. Бұл мақалада Щербина экспедициясының мүшесі болған Әлихан Бөкейханның Омбы уезі қазақтарының кәсіпшілік түрлері баяндалады. Мұнда жер-су атаулары, егін салу мен оны өңдеу, балық шаруашылығы, орман шаруашылығы, тұз өңдеу, сауда-саттық түрлері сипатталады. **Түйін сөздер:** қолөнершілер, орман шаруашылығы, балық шаруашылығы, тары, бидай, соқа, егіншілік

РЕМЕСЛА У КАЗАХОВ ОМСКОГО УЕЗДА КОНЦА XIX ВЕКА

Қоңырбаев Н.О.

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, докторант 2-го курса.
г. Нур-Султан, Казахстан.

Аннотация. В статье рассматриваются полевые исследования политического деятеля казахского народа, председателя партии Алаш Алихана Бокейхана о промыслах казахов Омского уезда собранные им во время степной экспедиции. Здесь описываются названия местностей, земледелие, рыбное хозяйство, лесное хозяйство, соляной промысел, виды торговли. **Ключевые слова:** земледелие, плуг, пшеница, просо, рыбное хозяйство, лесное хозяйство, ремесленники.

SANDCRAFTS OF THE KAZAKHS OF THE OMSK DISTRICT IN THE END OF THE 19th CENTURY

Konyrbayev N.

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Abstract. The article offered the proceedings of the national leader of the Kazakh people, the Chairman of the party Alash Alikhan Bokeikhan about the art sandcrafts of the Kazakhs of Omsk district, collected during the expedition of the steppe. It describes the names of areas, agriculture, fisheries, forestry, saltfishing, types of trade.

Keywords: agriculture, plow, wheat, millet, fisheries, forestry, artisans.

Кіріспе

Мақалада ұлт қайраткері Әлихан Бөкейханның 1896-1903 жылдардағы Щербина экспедициясы кезіндегі Омбы уезі қазақтарының егіншілік, қолөнер, сауда-саттық, жер өңдеу, балық шаруашылығы түрлері еңбегі бүгінгі күнмен салыстырылып қаралады. Бұл XIX ғасырдың аяғы XX ғасырдың басы халықтың бірте-бірте отырықшылыққа бейімделіп, түрлі кәсіп түрлерін игере бастаған кезі болатын. Жалпы егіншілік қай халық тұрмысында болса да орны ерекше.

Жалпы жерді бір жерде отырып пайдалану, бірнеше кәсіп түрлерін игеруге мол мүмкіндік туғызады.

Омбы уезді аумағы қанша дегенмен солтүстік болып есептеледі. Сондықтан теріскей бетте көбіне бидай мен сұлы екті. Егістік егетін аумақтарды көбіне шаруалар ірі жер иеленушілерінен сатып алып отырған. Егер еістік егетін аумақ сор немесе құнарсыз болса, онда ол аумаққа бір-екі жыл ешнәрсе екпей жерді демалдырған. Бұл алдағы жылдарда жақсы өнім алу үшін. Солтүстік жерлерінде өзен-көлдер мен орман тоғайлар өте мол. Бұл осы аумақтарда балық шаруашылығы мен орман шаруашылығының дамуына мол мүмкіндік туғызады.

Талқылау

XX ғасырдың басында Әлихан Бөкейханның өзі қатысқан Щербина экспедициясының әртүрлі есеп-түрлерінің жинақтары жарық көрді. Осы жинақтың 11 томы түгелдей далалық өлкеге арналған болатын. Ол еңбек «Букейханов А. Общий очерк Омского уезда. // Материалы по киргизскому землепользованию, собранные и обработанные, экспедицией по исследованию степных областей. Омский уезд. Акмолинская область. Т. 11. Омск. Типография штаба Сибирского военного округа. 1902 г.». Сондай-ақ мұндай зерттеулер Әлихантанушы Сұлтан хан Аққұлұлының «Әлихан Бөкейхан туралы он бес томдық қазақша, орысша шығармалары» жинағын баса айтқан абзал. Осындай үлкен бағыттағы зерттеулер бұл тақырыпқа жаңа қырынан қарауға мүмкіндік береді.

Нәтиже

Әлихан Бөкейхан қазақ халқының тұрмыс-тіршілігін, мәдениетін, шаруашылығын, төрт түлік малын, жер-суын, әлеуметтік-экономикалық жағдайын жан-жақты зерттеген бірден-бір тұлға. Соның бірі, XIX ғасырдың аяғында қазақтың шоғыры өте көп орналасқан Омбы уезі болатын. Қазіргі таңда бұл жер Ресей мемлекетінің жері болып табылады. Өз кезегінде ұлт қайраткері Әлихан Бөкейхан Омбы уезін аралап халық қандай кәсіппен айналысады, шаруашылығы қалай, егіндік-шабындық жерлердің көлемін анықтап, жер-суын, орман-тоғайын, даласын есепке алды. Жалпы XIX ғасырдың 70-ші жылдарына дейін қазақтар өңірдің жалғыз жер өңдеушілері болып келді. Ә. Бөкейхан өз жұмыстарын ең бірінші бұл аймақтың мал шаруашылығынан емес егін шаруашылығынан бастады [1, 12-13-бб.]. Омбы уезі егін шаруашылығы өте нашар дамыған аймақ болып табылған. Уезд (уезд – төменгі қатардағы әкімшілік-аумақтық бірлік) тұрғындарының 3,3 пайызының егістік шаруашылығына тиесілі өз жерлері болды. Ал әрбір егін егушілерге 11 пұтты (1 пұт – салмағы 16 келіге тең ауырлық өлшемі) бидай себетін алқап тиесілі, яғни 2 десятина (1 десятина – 1 гектар 9 сотық - Н.Қ.) жер берілген. Уездің солтүстік бөлігіне қарағанда, оңтүстік аумағында қазақтар ауыл шаруашылығымен көптеп айналысқан. Оңтүстікте 4,5 % болса, теріскей жағы 1 % - ды ғана құрайды. Шаруалар көбінде бидай мен сұлы, тары, бұршақ аздап зығыр еккен. Бидай бұл – негізгі астық тұқымдасына жататын аса маңызды азық-түліктік дәнді дақыл. Қазіргі таңда Қазақстанда бидайдың алты түрі: еділ бидайы, польша бидайы, көже бидай, жұмсак бидай, қатты бидай, көбен бидай өседі, жабайы түрлері сирек кездеседі. Егіс көлемі, түсімі, дәнінің сапасы жағынан жаздық бидай көбірек егіледі. Көбінесе Қазақстанның солтүстік, солтүстік-шығыс, орталық обылыстарында өседі. Биіктігі 40-130 см. Бидайды орып алған соң, оның сабағы яғни, сабанын қыстай малға береді немесе тұрғын үй салғанда лай-батпаққа араластырады. Сабан лай-батпақты біріктіріп өте жақсы ұстайды. Омбы уезінде көптеген шаруа қожалықтары егістік жерлерінің 53 % өз күштерімен игерсе, 25 % адамдарды жалдау арқылы қаратып, өнім алады. Жерді бірлесіп өңдеу жылқылары аз адамдар арасында кеңінен таралды. Жерді өңдеу үшін түмен соқалары (Түмен қаласынан әкелген) мен темір тістері бар тырмалар пайдаланған. Соқа қара жерді жырту үшін болса, тырма сол

жыртылған жердің кесегін майдалап тегістеу үшін қолданылады. Бұл өңірде егіншілікпен тұрақты айналысу 1895-1897 жылдары ғана жүргізілді [2, 320-321-бб.].

Ал, бұл өңірде 1870-1880 жылдардан бері егін шаруашылығымен айналысқандар бар. Покровской болысында Қыпшақбай 20 жылдан (1882-1885) бері егін шаруашылығымен айналысады. Ал, оған дейін Сырым руынан шыққан әкесі де Сілеті көлінің бойында егін шаруашылығымен айналысқан. Жерді 7 рубльге сатып алған түмендік соқалармен жыртықан, жаңа егістікті бөлу кезінде, қалың көде (көде – көпжылдық тікен шөбі, биіктігі 100-250 см - Н.Қ.) өскен жерлерді таңдайды. Себебі көде өскен аумақтар басқа жерлерге қарағанда құнарлы келеді. Жер өңдеудегі құралдар біртекті болған. Оған кетпен, ағаш соқасы, үлкен тырма, қол тырма және мала пайдаланылды. Дақылды қолмен егіп, жерді жылқының күшімен жыртыпты. Күзде жиналған өнімді ұрада (ұра – астық сақтау үшін жерді қазып жасайтын қамба) сақтап, үстін мықтап жапқан. Ұраны әдетте су баспайтын құрғақ жерден аузын дөңгелек пішінде тар етіп, түбі мен бүйірін кең етіп қазады. Астық төгуден бұрын ішін тазалап, әбден кептіреді. Ол үшін ішіне от жағып құрғатады. Ұрада көбінесе бидай сақталған. Ұраға су, қар жаңбыр өтпеу үшін, ұраның бетіне жылқының немесе өгіз терісін қойып, оны топырақпен жақсылап жабады. Ұраның беті неғұрлым жақсы жабылса, соғырлым ішіндегі зат бұзылмай (бүлінбей) ұзақ сақталады. Соңғы кездерде оңтүстік өңірде ұраны картоп, саяз сияқты көкөністер сақтауға пайдаланады [3, 548-б.]. Көктемде себілетін егістікке қара күзде жер жыртуға қарағанда, ерте көктемде жырту жақсы нәтиже берген. Ал, қазіргі оңтүстік облыстарда жерді көбіне көктемде жыртыды. Жер жырту кезінде 5 жылқы немесе 6 өгіз соқаға байланған. Олар жерді 4 вершокқа (вершок – орыстың 4,4 см шамасындағы көне ұзындық өлшемі) дейін жыртыды. Сонда шамамен 13-13,2 см терендігінде ғана жерді жыртып алған. Көбінде жер жыртықанда жердің қара топырақты жерлерін таңдаған. Қара топырақты аумақтар басқа жерлерге қарағанда анағұрлым құнарлы келеді. Ескі жерді көбіне көктемде жыртыды, себебі сол кезде жер қатпай қара топырақты болып тұрады. Ал, егер шақат жерлерде (шақат – еш нәрсе өспеген, қағы кепкен сортаң жер) үлкен кесектер кездесе, онда 10-15 рет үстінен жүріп, толық тегістелгенге дейін тырмалаған. Тырма жыр жыртықаннан (жерді айдағаннан) кейін жерді тегістеуге арналған құрал. Тырма жерге қаттырақ батып кесектерді майдалауы және жердің сай жері мен қыр (дөң, биік) жерлерінің тегістелуі үшін жасалады [4, 2-б.].

Қазіргі таңда Сыр бойының орта ағысында ескі жерлерді көктемде жыртып, артынша топырағы кесек-кесек болып қатып қалмас үшін үстінен тырмамен тырмалайды. Жерді тырмалағанда тырманың үстіне ауыр темір немесе бөрене ағаш салады. Жер әбден тырмаланып, малалап болғасын барып, дәнді-дақылды (тұқымды) сепкен. Жаңа жерге бидайды алғашқы бірінші және екінші жылдары сепкен, ал сұлыны үшінші жылы егіп, содан кейін жерді демалдырған. Себебі сұлы еккен жерді келесі жылы арамшөптер басып қалады. Бұл келер маусымда осы жерге егілген дәнді дақылдың өсуіне, көп зиян келтіреді. Сондықтан сұлы егілген жерлерге келесі жылы дәнді-дақылдар себілмеген. Кейде жер жетпеген кезде ғана үйінде жұмыс күші көп адамдар екен, бірақ өнім алу үшін бұл мол еңбекті қажет етеді [5, 2-б.]. Егін егілмей қалған жерлерге бірінші жылдары: қурай, қияқ, шырмауық, мысыққұйрық сияқты арам шөптер қаулап басады. Араға бір-екі жыл салып, қаулап өскен арам шөптердің орнына, төрт түлік малдың жеуіне жақсы шөптер өсе бастайды. Ал, 10-15 жылдан соң ғана бұл аумақтарға көде (көде – көпжылдық тікен шөбі, биіктігі 100-250 см - Н.Қ.) шығады. Осы жерде тұратын шаруа Қыпшақбай 18 жыл бос жатқан жерді пайдаланып, жақсы өнім алған. Қыпшақбай өзі таңдаған осындай жақсы учаскелерден (телімдерден) 2-3 пұт (1 пұт – 16 келі - Н.Қ.) ғана бидай алған. Бұл аумақта 6-7 пұт өнім беретін жерлер кездеспейді [2, 322-323-бб.]. Күзде бидай піскен (оруға келген) кезде ерлермен бірге әйелдер де егістікті қол орақпен орып, тезірек жинап алуға тырысады. Өнімді уақтылы ертерек жинаса, жаңбыр мен қарға қалмайды. Жинап алынған бидайды баулап (баулау – бір шоқ етіп жинау - Н.Қ.) буып тоқыған. Егістік даласынан жиналған бидайды жауын-

шашынның астында қалып, еңбек далаға кетпесін деп, 5-6 баудан кішігірім қоймаларға уақытша бірнеше күнге сақтаған. Сосын «қырман» (қырман – астық бастыратын ашық алаң) жасап, бидайды соған жинайды. Қырманға егістік жиналғасын оны күндіз құстардан, түнде ұрылар мен ірі қара малдардан қорғайды. Себебі аң құстың аяғы тиетін болса, өнім сатқанда арзан бағаға бағаланады. Егістігі орылып, бидайы жиналып болған аймақтарға бірінші ірі қара малдарын, одан кейінұсақ малдарды жайған. Бидайдың сабандары өте құнарлы болады. Бидайдан ең жақсы өнім алынғанда 40 пұт шығады, ал орташасы 15-20 пұттай болады. Сұлы мен бұршақтың жарты келі (0,5) пұт тұқымынан – сұлы 10 пұт, бұршақ 8-9 пұт өнім берген. Сұлы – астық тұқымдас дәнді-дақылдарға жататын біржылдық және көпжылдық шөптесін өсімдік. Жалпы әлемде сұлының жетпіс түрі бар. Біздің елімізде екі түрі ғана өседі. Сонымен қатар сұлы тағамдық және мал азықтық мақсатта да қолданылады. Сұлының сабаны мен топанының мал азықтық құндылығы, басқа дәнді дақылдардан әлдеқайда жоғары. Жалпы сұлы адам денсаулығына да, малға да өте пайдалы. Қазіргі таңда Қазақстанның оңтүстік аумағында сұлыны көкпар мен бәйгеге қосатын аттарға көбірек береді. Сабан мен топанмүйізді ірі-қара малдар мен жұмысқа (арбаға) жегілетін жылқыларға беріледі. Қорған болыстығының (Қорған – Ресей Федерациясының Батыс-Сібір жазығының оңтүстік-шығыс жағында орналасқан қала) 2-ші ауылының қазағы Смайыл Лекарь ұзақ жылдар бойы егін шаруашылығымен айналысқан. Смайыл Лекарь 8 жыл бұрын (1894 жылы) қазақтардың көшпенді мал шаруашылығымен айналысуынан өзінің егістік жерлерін тастауға мәжбүр болды. Алайда, 3 жылдан бері (1899 жылы) күн көрісінің қиындағанына байланысты қайтадан жер жыртып, егін егеді. Егер жаздық бидай себетін болса 3-4 елі (3-4) см тереңдігінде ғана егеді. Ал, күздік бидай егетін уақытта 4-5 елі тереңдікте бидай дәнін салады. Бидай себілгеннен кейін, келесі жылы ол жерлерге қарабидай немесе сұлы сепкен. Егер бидай егетін жер нашар болса, онда жерді 3-4 жылға демалдырып, қайта егеді. Жерді парға (пар – жерді 6 ай немесе 1-2 жылға демалдыру - Н.Қ.) қалдырып, қарабидай (қарабидай – астық тұқымдасына жататын бір жылдық шөптесін өсімдік; Қазақстанда 2 түрі бар: бірі жабайы қарабидай, екіншісі мәдени қарабидай) егеді, төртінші жылы сұлы сеуіп, одан кейін жерді дем алдырады. Күзде қарабидай егетін жерді жыртып, көктемде ұрықты себетін кезде тағы бір рет тырмалап барып, сол жерге егеді. Сұлыны қолмен сеуіп, ер адамдаршалғы орақпен (шалғы – екі қолмен оратын орақ), ал әйелдер кішкене қол орақпен орады. Орылған егінді көбіне жылқымен үстінен бастырады. Шаруалар аздап картоп та егіп көрген, бірақ шопандар (қойшылар) тонап кететініне байланысты соңғы кезде екпейді. Жер өңдеушіліктегі жетістіктері үшін қазақтарға сый-сыяпаттар да берілген. Мысалы, сұлтан Досан Ханбабин 1833 ж. Көкпекті маңында жер өндегені үшін топазды сақина алған [6, 2-б.].

Егін көп бейнетпен шықса да, жақсылап қараса беретін пайдасы мол. Егін көбіне жері құмшауыт, тың жерлерге егіледі. 1909 жылы Қостанай уезінде жүз үйдің 89-ы 670 десятина (1 десятина – 1 гектар 9 сотық - Н.Қ.) жерге егін салған. Соның бір дәлелі қазақтың көрнекті ағартушы-педагогы Ы. Алтынсарин Қыпшақ Сейітқұл еңбегінде былай дейді: «Қабырғаның бойына келген соң, Сейітқұл қолына кетпен алып, отыз үйлі кедейіне де кетпен беріп, жер тегістеп, егін егуге кірісті. Түркістан жағында көрген үлгісімен өзенге арық қазып шығарып, егінге су жіберді. Егіні піскен соң орып, жыйнап алып, артығын төңірегіндегі көшпелі елге сатып, мал етті. Жаңа мекен еткен жеріне орныққан соң, Сейітқұл егінді жылдан-жылға күшейтіп, арық басына шығыр салып, суды шығырмен айдап, астықтың (ол күнде бидай, тары, арпа егеді) артығын төңіректегі елге, малға айырбас етіп, осылай айналысу арқасында бұлардың малдары көбейіп, бай болды. Мұны көріп әрбір көшпелі елдегі жарлы-жақыбайлар да қосылып, бес-алты жылда Сейітқұл елі деген төрт жүз үйге таянды» дейді [9, 1-2-б.]. Мұжық (орыс мұжығы) жақсы қара топырақтағы жерін үшке бөліп, бұны «трехполье» деп атаған. Біріне бидай, екіншісіне қарабидай (қарабидай – лат. *Secale* – астық тұқымдасына жататын бір жылдық шөптесін өсімдік)

салады, үшінші бөлігін келесі жылға тынықтырып бос (қалдырады) жатқызады. Жердің егілмей бос жатқан бөлігіне келесі жылы міндетті түрде егін егіледі. Бір-екі жыл тыныққан жерлер, жылда егін егілетіп жүрген аумаққа қарағанда молырақ өнім береді. Қазіргі таңда Қазақстанның оңтүстік өңірлерінде егін егетін кезде, көбіне бұрын 10-15 жыл соқа түспеген жерлерге егіледі. Қазақстанның солтүстік жағы жаңбырлы болып келгендіктен бұл өңірлерде бидай жаңбыр суымен өседі. Ал, оңтүстіктегі Қазығұрт тауының баурайларында да бидай жаңбыр суларымен өнім береді. Ал, Сырдарияның ортаңғы ағысында бидайды тек суармашылықпен ғана өсіреді. XIX ғасырдың соңында қазақтардың көпшілігі кәсіпшілікпен шұғылдана бастады. Мысалы, кәсіпшілікпен шұғылданғандар: Көкшетау уезінде – 38,0% болса, Атбасар уезінде – 15,2% болған [8, 3-б.].

Уездер арасында балық аулау шаруашылығының дамуы жағынан Омбы уезі бірінші орын алады. Балық аулау осы өңір шаруашылығының 63,7 % құраған. Балық аулаумен 1900-1901 жж. мәліметтер бойынша, 5679 ер адам айналысқан. Бұл осы жердегі жалпы ер адамдардың 29 % құраса, 150-дей әйел азаматтар да осы шаруашылықпен күндерін көрген. Мұнда күніне 1 балықшыға шамамен 1,4 келі балық аулау тиесілі, оның 1,02 келісі ер адамдарға, ал 1 келіге жуығы әйелдер үлесінде. Балық аулауға осы жердегі отбасылардың 5/4 жұмылдырылып, яғни жұмысқа жарамды адамдардың 79 % балық аулаумен айналысады. Ересектер мен қатар, жасөспірімдер және егде жастағы кісілер де балық аулаған. Балық ұстайтын балықшылардың 93 % ер адамдар, қалған 7 % әр түрлі жастағы адамдар. Балық шаруашылығында жұмыс істейтін әйелдердің жартысына жуығы осы 7% есебіне кірген. Балық аулайтын жасөспірімдердің 85 % үйінде тек бір ғана жылқы болған. Бұл көрсеткіштер қазақ арасында жылқы малының өркендеуіне белгілі бір мөлшерде кері әсерін тигізген. Осы жердегі халықтың көбісі балаларының жарамдысын балық аулау шаруашылығына жұмсайды. Жалпы осы өңірдегі кәсіпшіліктің 64 % балық шаруашылығына, одан кейін орман саласы мен оны өндіру өнеркәсібіне тиесілі болған. Ағаш пен орман саудасы кәсіпшіліктің бірінші санатына жатқызылуы дұрыс болар еді, өйткені сол ағаштың иесі өзі қызметкер және сатушы кәсіпкер. Егер осы жердегі шаруашылықтарға жақсы мүмкіндіктер жасалса, онда бірінші орынға қолөнер бұйымдары мен сауда-саттық шығар еді. Кәсіпшілер арасында ауылшаруашылығы санатына жатқызылған салалар арасында, бірінші кезекте кедейлер еңбегі мен қол жұмыс күші тұрған. Мұнда кедей шаруадан шыққан, ауыл шаруашылығының жалдамалы жұмысшысы атанған батырақтар мен қара жұмысшылар казак ауылдарында жалданып жұмыс істейді. Біраз қазақ жұмысшылары теміржол желісінде жолды қардан тазалау жұмыстарын істеу арқылы ақша табады. Орман кәсіпшілігімен айналысатындар бұл учаскелерді сатып алып, қазыналық ормандардың кесу аймағын белгілеген. Қалада орман ағаштарының отынын сатумен 801 жұмысшы айналысқан. Көбіне кәсіпкер мен қызметкер бір адамдай бірігіп жұмыс жасаған. Олар өздері жиі сатып алатын учаскелерді (телімдерді) және орманнан әкелетін отынды дайындау мен пайданы бөлу кезінде бірге жұмыстар жасайды. Ормандар уездің солтүстік жағында көбірек тараған және ол аймақ темір жол магистралына жақын орналасқан. Ормандардың қасында отырған ауылдардың көбісі осы орман шаруашылығымен айналысады. Бұл бірнеше отбасылардың бірігіп жұмыс жасауына ыңғайлы. Мысалы, Омбы болысының 1-ші әкімшілік ауылының төңірегінде қыстап отырған шаруашылық ауылдар ат әбзелдерін, белдікше, әмияндар, қыздың жасауларын, тұрмыс-салт бұйымдарын қолдан тоқып, өріп жасаған [2, 323-324-бб.].

Тұз өндірумен 398 шаруашылық айналысады. Тұз Омбы мен Ақмола уезінің бірнеше көлдерінде тұнады. Теке көлінде тұздар жауын-шашынның салдарынан жылдар бойы түзіліп, оны табанына тұнған кезде алған. Өзен- көлдердегі тұзды алу үшін суға түсіп, тұзды бұзып, қолмен немесе қайламен (қайла – жер қазатын құрал, темірден жасалады, басының бір жағы үшкір, екінші жағы жалпақтау, ортасында сапқа арналған тесігі бар) сындырып, күрекпен жинап алады. Судан

шыққан тұзды майда тастардан тазарту үшін жағаға шығарып, кепкесін арбаға салып қалаға апарған. Өзеннің 3/1-1 аршын (1 аршын – 0,711 метр немесе 71см) тереңдігіндегі жағасынан жұмысшы күніне 100 пұт тұз жинап, осы жерден күніне 2 мен 4 рубль арасындағы бағаға сатқан. Қалада тұзға бір пұтына 8-ден 20 копейка аралығында төлеген. Бір арбаға 20-25 пұт тұз артады. Тұзды жинап алу жұмыстары күздің қара суықы түскенше жалғасады. Жұмысшылар 2 күндік жұмыстан кейін 3-4 күн дем алған, себебі адамға да, жылқыға да жұмыс ауыр тиген. Соңғы 10 жыл көлемінде (1890 жылдан бері) Теке көлінде тұз тұнбады. Теке көлінің аумағында тұз болмағасынөндірушілер Ақмола уезінің Қорғалжын болыстығы жеріне барады. Жалпы, Қорғалжын топонимі туралы этнограф Ж. Артықбаев: «Қалмақтар қорғасынды қорғалжын деп атайды екен. Қазақ тіліндегі қорғасын мен қорғалжынның түпкі мағынасы бір болар. Бұл қорғасындай көкшіл, қалың қамысты, қопалы жер дегенді білдіруі де мүмкін», - дейді [7, 4-б.]. Тұзды бұзып алғаны үшін ақша төлемеген, тек тұзға жылқылармен келгені үшін 10-15 копейка төлейді. Бұл алып жатқан тұзға емес, осында арқандаулы тұрған уақыттағы жылқының жайылымы үшін. Сол сияқты тұз сақтайтын шанашты (шанаш – тұз сақтайтын тері қапшық) шаруалар өздері немесе шеберлерге қолдан өргізіп жасатқан. Жалпы қамшы, делбе (делбе – арбаға не шанаға жегілген көлікті бұрып отыруға арналған әбзел. Оны қайыстан немесе есілген қылдан жасайды. Ұзындығы шамамен 7-10 метр) және түрлі қажетті заттар салатын қорап тоқумен 51 отбасы айналысқан. Уездің солтүстік орманды жерлерінде ағаш өңдеу кәсіпшілігі де кездеседі. Олар киіз үйдің бөліктері, күрек түрлері, ағаш ыдыс-аяқтар, арба тағы басқа ағаштан жасалған заттарды даярласа (36 отбасы), 8 отбасы қазақы ер-тоқымдар жасаған. Қазақтардың өмір-салты сауданың көшпенді дамуына әкелді. Яғни, мал сату кәсіпкерлер арасында алдыңғы қатарлы саудаға айналды. Сауда-саттықтан бірінші орында ірі қара, тері өнеркәсібі және ет тұрды. Қазақтар осындай саудамен айналысатындарды «алыпсатарлар» деп атаған. Әдетте, үлкен және кішігірім алыпсатарлар ауылдарды аралап жүріп, қалталарындағы ақша мен арзан бағаға көптеген заттарды сатып алып немесе айырбасқа ірі-қара малдарын және тері-жүн өнімдерін алады. Осыдан кейін қалаға шығарып сататын саудагерлерге жіберіп, өздері қайтадан далаларды (ауылдарды) аралауға шығады. Әсіресе, осы мал шаруашылығында орташа байлар күшейген. Сауда кәсіптерінен бұрын иен далада белгісіз болып келген кәсіп – қымыз саудасын айтуға болады. Бұл кәсіппен жылқылары көп 51 отбасы айналысады. Халықтың қай топтары қандай кәсіппен айналысатынын қарасақ, көбіне үлкен шаруалар батырақтардың жұмыс күшін сатумен айналысады. Яғни, 3144 кәсіптік жұмыс күшінің 2857 батырақтарға тиесілі, бұл демек барлық жұмыстың 92 % шамасында. Саудаға 18 жұмыс күші немесе 0,6 пайыз ғана тиесілі. Алайда, көшпелі сауданың беделі уақыт өте келе төмендей түсті, оның орнына жәрменкелік сауда келе бастады [8, 2-б.]. Батырақтардың жұмыс күшін пайдалануға көбіне ауыл шаруашылығы мен орман кәсібінен ұсыныстар көбірек. Мысалы, 1000 жұмыс күшінің 356, яғни 35% – осы кәсіптерге тиесілі. Сонымен қатар, қолөнермен айналысатын 248 шаруашылықтың 156 немесе 63 % осы батырақтар еңбегіне тиесілі. Ақылы жұмысқа жалданушылардың көбісі сауда саласында 560 еңбек күшінің 245-і, яғни жартысына жуығы осыған жатады.

Қорытынды

Жалпы Омбы уезді қазіргі таңда көрші Ресей жерінде болса да, XIX ғасырдың аяғында қалың қазақтың шоғырланған аумағы болатын. Осы жердегі халықтар XIX ғасырдың аяғында көбінде бидай, сұлы, тары және зығыр екті. Бидайды қазақ даласының жауын-шашынды жерлерінің көбінде екен. Бидай ең негізгі астық болып есептеледі. Омбы уездінің аумағында бидайды Сілеті көлінің бойында көбірек егеді. Жерді көбінде өзге жер иеленушілерден сатып алып, игерген. Егін егу үшін жерді өгіз немесе жылқыға ағаш соқа тиеп жыртқан. Солтүстік өңірлерде өзен, көл сулары көп болғандықтан онда міндетті түрде балық болады. Омбы уезді

балық аулау шаруашылығынан өңірде алғашқы орында. Балық ұстауға ересектермен қатар жас балалар және егде қарияларда атсалысады. Яғни, бұл жерде әрбір үшінші адам балық аулаумен айналысады. Уездің солтүстік жағында темір жол магистралы жақын болғандықтан онда орман шаруашылығы да жақсы дамыған. Жұмысшылар орман ағашын отап, оны қалаға осы темір жолмен апарып үстеме бағамен сатады. Кейде сатып алушымен де тікелей сауда-саттық келісім жасап, ағаштарды отынғылып немесе тұрғын үй салуға ыңғайлап сатады. Сонымен қатар осы уезде жақсы дамыған шаруашылық түрі ол тұз өңдеу кәсібі. Тұз Ақмола мен Омбы уезінің бірнеше көлдеріне тұнады. Тұздарды көлдің табанына жылдар бойы жауын-шашынның салдарынан тұнған кезде ғана алған. Тұзды алу үшін өзен-көлдердегі суға түсіп, оны ауыр затпен ойып күрекпен жинап алған. Шаруалар тұзды судан сүзіп алғасын, оны сол жерде алып-сатарлар арзанға сатып алып, қалаға немесе ауыл аралатып қымбат бағаға сатады. Тұзды көлден алғанда ешкімге ақша төлемейді. Бай дәулетті адамдар сол кездерде де батырақтар мен кедейлердің жұмыс күштерін ақша төлеп пайдаланған. Кедейлер мен батырақтардың жұмыс күшін көбінде ауыл шаруашылығы мен орман кәсіптерінде жиірек пайдалануға тырысады. Сонымен қатар ерлермен бірге әйелдерде көптеген кәсіп түрлерімен айналысады. Олар көбінде үй тұрмысы жағдайында егін егу кезінде және аздап балық шаруашылығында да кездеседі. Жалпы Омбы уезіндегі егін шаруашылығы оңтүстік өңірлердегідей айтарлықтай керемет жақсы дамымада. Сол жердегі халықтың азық-түлікке сұранысын толықтай өтеп тұрды десек болады. Бұл егін шаруашылығы тек оңтүстік өңірлерде ғана емес солтүстік аймақтарда да болды дегенге нақты жауап бола алады. Сонымен қатар темірден, ағаштан түйін түйгендер көптеген үй-тұрмыс заттарын, ат әбзелдерін, қол өнер бұйымдарын жасаған. Шеберлер жасаған заттарын жәрменкелерге немесе ауылдастарына сатып, айырбас сауда жасап күн көрген.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Бөкейхан Ә. Таңдамалы (избранное) / Гл.ред. Р. Нурғалиев. – Алматы: «Қазақ энциклопедиясы», 1995. – 480 б.
2. Бөкейхан Ә. Шығармалары – Сочинения. – Астана: «Алашорда» Қоғамдық қоры, 2017. 1 т. – 608 б.
3. Қазақтың этнографиялық категориялар, ұғымдар мен атауларының дәстүрлі жүйесі. Энциклопедия. – Алматы: ТОО «Алем Даму Интеграция», 2017. 5-том: П-Я. – 816 б. (иллюстрацияланған)
4. Қыр баласы. Алым тарату жолы // Қазақ. 16.05.1913. №14
5. Аққұлы С. Әлихан Бөкейханның 1916 жылғы көтеріліске көзқарасы басқаша болды // National digital history of Kazakhstan www.e-history.kz электронды сайты. 25 мамыр, 2016 жыл.
6. Жұмабеков Ж.А., Ерикова М.Е. Қазақстанның аграрлық дамуы ресейлік зерттеушілердің еңбектерінде // National digital history of Kazakhstan // www.e-history.kz электронды сайты. 06 Тамыз. 2014 жыл.
7. Артықбаев Ж. Қорғалжындағы ортағасырлық қоныстар // Астана Ақшамы. - 2012. - 5 сәуір.
8. Сайфулмаликова С.С. Көшпелі қазақ қоғамындағы су көздеріне қатысты мәселенің кейбір теориялық аспектілері (XIX ғ.) // National digital history of Kazakhstan // www.e-history.kz электронды сайты. 10 Тамыз, 2013 жыл.
9. Әмірхамзин А. Қыпшақ Сейітқұл туралы не білеміз? // National digital history of Kazakhstan www.e-history.kz электронды сайты. 05 Қыркүйек, 2017 жыл.

References

1. Bokeihanov A. Tahdamaly (izbrannoe) / Gl. Red. R. Nurgaliev. – Almaty: «Qazaq ensioklapediasy», 1995. - 480 b.
2. Bokeihan A. Shygarmalary – Sochinenia. - Astana: «Alashorda» Qogamydyq qory, 2017. 1 tom. – 608 b.
3. Qazaqtyh etnografiyalyh kategorialar, ugymdar men ataularynyh dasturlı zhuiesi. Ensiklopedia. – Almaty: TOO «Alem damu Integratsia», 2017. 5-tom: P-YA, - 816 b. (ilustratsiangan)
4. Qyr balasy Alym taratu zholy // Qazaq. 16.05.1913. №14.
5. Aqquly S. Alihan Bokeihannyn 1916 zhylygı koteriliske koz qarasy bashasha boldy // National digital history of Kazakhstan www.e-history.kz elektrondy saity. 25 мамыр, 2016 zhyl.
6. Zhumabekov Zh., Erikova M. Qazaqstannyn agrarlyh damuy reseilik zertteushilerdih ehbeginde // National digital history of Kazakhstan www.e-history.kz elektrondy saity. 06 тамыз. 2014 zhyl.
7. Artyhbaev Zh. Qorgalzhyndagy ortagasyrlyh qonystar // Astana Aqshamy. - 2012. - 5 sauir
8. Saifulmalikova S. Koshpeli qazaq qogamyndagy su kozderine qatysty maselenih keibir teorialyh aspektileri (XIX g) // National digital history of Kazakhstan www.e-history.kz elektrondy saity. 10 тамыз, 2013 zhyl.
9. Amirhamzin A. Qypshaq Seitqul turaly ne bilemiz // National digital history of Kazakhstan www.e-history.kz elektrondy saity. 5 Qyrkuiek, 2017 zhyl.

МАЗМҰНЫ

Алиакбарова А.П., Дүкенбаева З.О. ТҮРКИЯДАҒЫ ҚАЗАҚ ДИАСПОРАСЫНЫҢ ТАРИХЫ.....	5
Губайдуллина М.Ш., Лю Ци, Суйналиев А.А. ҚАЗАҚСТАН – РЕСЕЙ ЖӘНЕ ЕУРАЗИЯЛЫҚ ДИПЛОМАТИЯ ҚАТЫНАСТАРЫ.....	11
Жақсылықов А.Ж., Мәжен Е., Жамашев А. БҰХАР ЖЫРАУДЫҢ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ДІНИ САРЫН.....	20
Жансеитова М.М. АСЫЛБЕК СЕЙІТОВ ҚУҒЫН-СҮРГІН ҚҰРБАНЫ.....	29
Жанұзақ Р.Ж. МЕМЛЕКЕТТІК ДУМАҒА САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІНДЕГІ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕР (1906-1907).....	34
Жораева Г.Т. ҰЛТ ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯСЫНЫҢ ҚУҒЫНДАЛУ ТАРИХЫ (XX ҒАСЫРДЫҢ 20 ЖЫЛДЫҢ СОҢЫ-30 ЖЫЛДЫҢ БАСЫ).....	40
Жуманова А.З. 1940 - 1980 ЖЖ. БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ТІЛДІК РЕФОРМА ЖӘНЕ ОНЫҢ ЖҮЗЕГЕ АСУЫ.....	46
Жүрсінбаев Б.А. ТҮРКІСТАНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ҰЙЫМДАРДЫҢ КЕҢЕСТІК БИЛІКТІҢ ОРНАУЫНА БАЙЛАНЫСТЫ ҰСТАНЫМДАРЫ.....	61
Икрам Н.Ә. ҰЗЫНАҒАШ ШАЙҚАСЫНЫҢ СЕБЕПТЕРІ МЕН НӘТИЖЕСІ.....	73
Исова Л., Стыбаев Б. ҚАЗІРГІ КЕЗЕНДЕГІ ҚАЗАҚСТАН-МАЖАР ҚАТЫНАСТАРЫНЫҢ АХУАЛЫ МЕН ДАМУ КЕЛЕШЕГІ.....	79
Каттабекова Н.Қ. КӨНЕ ТҮРІКТЕРДЕГІ ТӘҢІРШІЛДІК.....	87
Күркеев Е.М. ЭТНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ СӘЙКЕСТІКТІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	94
Кыйзатова С.М. ҚАЗАҚ ЖАСТАРЫНЫҢ ҰЛТАРАЛЫҚ НЕКЕЛЕРІ ЖӘНЕ ОНЫҢ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ.....	99
Қабдолдина К.Қ. КЕҢЕСТІК ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚАЗАҚ ӘЙЕЛДЕРІНІҢ ТЕНДІК МӘСЕЛЕСІ.....	106
Қалиолла А., Шарыпқазы Н. ҚЫТАЙ «СҮЙЕК ЖАЗУЫНЫҢ» ТАБЫЛУЫ МЕН ҒЫЛЫМИ АЙНАЛЫМҒА ЕНУІ.....	113
Қасабекова Е.Қ. ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ДІНДАРЛЫҚ ДӘСТҮРЛЕРІНЕ ШОЛУ.....	121
Қозыбақова Ф.А., Бекмаш Ә.С. РАЙЫМБЕК БАТЫР ЖӘНЕ ОНЫҢ КЕСЕНЕСІНІҢ САЛЫНУ ТАРИХЫНАН.....	129
Қоңырбаев Н.Ө. XIX ҒАСЫРДЫҢ АЯҒЫНДАҒЫ ОМБЫ УЕЗИ ҚАЗАҚТАРЫНЫҢ КӘСІПШІЛІГІ.....	137
Қуанбай О.Б. ҚАЗАҚ - ЖАПОН ТІЛДЕРІНІҢ ТАРИХИ ТАМЫРЛАСТЫҒЫ.....	144
Лебаев Ф.Р. СЕМЕЙ ІШКІ ОКРУГЫНЫҢ ҚҰРЫЛУЫ: ТАРИХНАМАЛЫҚ АСПЕКТ.....	166
Маулит Б., Шарыпқазы Н. ҚЫТАЙ ИМИДЖІНІҢ ҚАЛЫПТАСУ ФАКТОРЫ.....	174
Мырзабеков М.С., Мырзабекова Р.С. ДЖ. У. БУШ ТҮСЫНДАҒЫ АҚШ СЫРТҚЫ САЯСАТЫНЫҢ БАСТЫ ҰСТАНЫМДАРЫ.....	186
Нұрсұлтанова Л.Н., Аубакирова Д.Н. ҚАЗАҚСТАН-ЕУРОПАЛЫҚ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАР.....	197
Омарова Г.Ә., Мурзаходжаев Қ.М. ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНЫҢ ЭТНО-ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ДАМУЫ (1999-2018 ЖЖ.).....	207
Сандыбаева А.Д. ТҮРКІСТАН ҚАЛАСЫНДАҒЫ XIX ҒАСЫРДЫҢ СОҢЫ МЕН XX ҒАСЫРДЫҢ БАС КЕЗІНДЕГІ ӘЛЕУМЕТТІК-САЯСИ ҮДЕРІСТЕР.....	215

Сәтенова М.Р., Шалабаева А.Б. ҰЛЫ ЖҮЗ ҚАЗАҚТАРЫНЫҢ РЕСЕЙ БОДАНДЫҒЫН ҚАБЫЛДАУ ТАРИХЫНАН.....	222
Сәкен С.И. НОҒАЙЛЫ ДӘУІРІ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ЭПОСЫ.....	232
Смағұлов Б. XVIII –XX ҒАСЫРЛАРДА ҚАЗАҚТАРДЫҢ ЭТНИКАЛЫҚ ҚҰРАМЫНДАҒЫ «ҚОЖА» ГЕНЕАЛОГИЯЛЫҚ ТОБЫ.....	243
Танатарова Ж.Т., Маратова С.А. ҚАЗАҚСТАН МЕН ТҮРКИЯ АРАСЫНДАҒЫ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ЖӘНЕ МӘДЕНИ-ТАРИХИ ҚАТЫНАСТАР (ТӘУЕЛСІЗДІК ЖЫЛДАРЫ).....	259
Тасилова Н.А. ТӘУЕКЕЛ ХАННЫҢ ҚАЗАҚ МЕМЛЕКЕТТІЛІГІН НЫҒАЙТУДАҒЫ РӨЛІ МЕН СЫРТҚЫ САЯСАТТАҒЫ ҰСТАНЫМЫ.....	263
Токбергенова З.С. ТҮРКІСТАН ӨЛКЕСІНДЕГІ ЖӘДИДШІЛДІК ҚОЗҒАЛЫСТЫҢ ҚЫЗМЕТІ.....	271
Токболат С.Т. ТҮРКІСТАН ӨЛКЕСІНДЕГІ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ҰЙЫМДАРДЫҢ БОЛЬШЕВИКТЕРМЕН ҚАТЫНАСЫ.....	284
Уалтаева А.С., Отар А.С. Ғ.Н. БӨКЕЙХАНОВ ҚОҒАМ ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТ ҚАЙРАТКЕРІ.....	296
Уразмагамбетов Н.Н. ШЕТЕЛ ҒАЛЫМДАРЫ ЕҢБЕКТЕРІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ МӘСЕЛЕСІНІҢ ЗЕРТТЕЛУІ...301	
Хакім А.Е. ТАРИХ-И РАШИДИ ШЫҒАРМАСЫНДАҒЫ МОҒОЛСТАНҒА ҚАТЫСТЫ ЖЕР-СУ АТТАРЫ.....	307
Шакенов С.Т., Ермағамбетов А.Е., Рысбек Б. ҚАЛБА-НАРЫМ ӨҢІРІНДЕГІ ЕЖЕЛГІ МЕТАЛЛУРГИЯ, ТАУ- КЕН ІСІНІҢ ЗЕРТТЕЛУ ТАРИХЫНДАҒЫ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕР.....	317
Шалдарбекова А. ТҮРКІ ӨРКЕНИЕТІНІҢ ХРОНОЛОГИЯСЫ МӘСЕЛЕСІ БОЙЫНША.....	323
Шалдарбекова А.Б. ҚАЗАҚСТАНДА РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ САНА СЕЗІМНІҢ ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ЖАҒДАЙЫ ТУРАЛЫ: ТАРИХИ КӨЗҚАРАС.....	328
Шарапова Қ. МҰСТАФА ШОҚАЙ ЕҢБЕКТЕРІНДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК ИДЕЯСЫ.....	333
Шоинжанова М.Т., Уалтаева А.С. ҚАЗАҚ-ҮНДІ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ ХАРАКТЕРІ (САЛЫСТЫРМАЛЫ СИПАТЫ).....	338
Эрейли А.Б., Мақашева К., Шалкеева З. ИСЛАМ ЫНТАМАҚТАСТЫҚ ҰЙЫМЫНЫҢ ДАУ- ЖАНЖАЛДАРДЫ РЕТТЕУДЕГІ ӨЛЕУЕТІ.....	345

СОДЕРЖАНИЕ

Алиакбарова А.П., Дукенбаева З.О. ИСТОРИЯ КАЗАХСКОЙ ДИАСПОРЫ В ТУРЦИИ.....	5
Губайдуллина М.Ш., Лю Ци, Суйналиев А.А. ОТНОШЕНИЯ КАЗАХСТАН – РОССИЯ И ЕВРАЗИЙСКАЯ ДИПЛОМАТИЯ.....	11
Жаксылыков А.Ж., Мажен Е., Жамашев А. РЕЛИГИОЗНЫЕ МОТИВЫ В ПОЭЗИИ БУХАР ЖЫРАУ	20
Жансеитова М.М. ЖЕРТВА РЕПРЕССИЙ АСЫЛБЕК СЕЙТОВ.....	29
Жанұзақ Р.Ж. ОСНОВНЫЕ ВОПРОСЫ В РАБОТЕ ДЕПУТАТОВ-КАЗАХОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЫ (1906-1907).....	34
Жораева Г.Т. ИСТОРИЯ РЕПРЕССИЙ КАЗАХСКОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ (КОНЕЦ 20-Х-НАЧАЛО 30-Х ГГ. XX ВЕКА).....	40
Жуманова А.З. ЯЗЫКОВАЯ РЕФОРМА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ЕЕ РЕАЛИЗАЦИЯ В 1940-1980-х гг.....	46
Джурсунбаев Б.А. ПОЗИЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ ТУРКЕСТАНА В СВЯЗИ С СТАНОВЛЕНИЕМ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ.....	61
Икрам Н.А. ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ УЗУНАГАЧСКОЙ БИТВЫ.....	73
Исова Л., Стыбаев Б. СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНСКО-ВЕНГЕРСКИХ ОТНОШЕНИЙ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ.....	79
Катгабекова Н.К. ТЕНГИРИАНСТВО У ДРЕВНИХ ТЮРКОВ.....	87
Куркеев Е.М. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ЭТНИЧЕСКОЙ И НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ.....	94
Кыйзатова С.М. МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫЕ БРАКИ КАЗАХСКОЙ МОЛОДЕЖИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ.....	99
Кабдолдина К.К. ПРОБЛЕМА РАВЕНСТВА КАЗАХСКИХ ЖЕНЩИН В СОВЕТСКОМ КАЗАХСТАНЕ.....	106
Қалиолла А., Шарыпқазы Н. ОТКРЫТИЕ КИТАЙСКИХ «ПИСЕМ НА КОСТЯХ» И ИХ ВВЕДЕНИЕ В НАУЧНЫЙ ОБОРОТ	113
Касабекова Е.К. ОБЗОР РЕЛИГИОЗНЫХ ТРАДИЦИЙ КАЗАХСКОГО НАРОДА.....	121
Қозыбақова Ф.А., Бекмаш Ә.С. ИЗ ИСТОРИИ БАТЫРА РАЙЫМБЕКА И ЕГО МАВЗОЛЕЯ.....	129
Конырбаев Н.О. РЕМЕСЛА У КАЗАХОВ ОМСКОГО УЕЗДА КОНЦА XIX ВЕКА.....	137
Қуанбай О.Б. ИСТОРИЧЕСКАЯ ОДНОКОРЕНЕННОСТЬ КАЗАХСКОГО И ЯПОНСКОГО ЯЗЫКОВ.....	144
Лебаев Ф.Р. ФОРМИРОВАНИЕ СЕМИПАЛАТИНСКОГО ВНУТРЕННЕГО ОКРУГА: ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	166
Маулит Б., Шарыпқазы Н. ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ИМИЖДА КИТАЯ.....	174
Мырзабеков М.С., Мырзабекова Р.С. ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ США ПРИ ДЖ. У. БУШЕ.....	186
Нурсултанова Л.Н., Аубакирова Д.Н. КАЗАХСТАНСКО-ЕВРОПЕЙСКИЕ ИНВЕСТИЦИОННЫЕ ПРОЕКТЫ.....	197
Омарова Г.А., Мурзаходжаев К.М. ЭТНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ НАСЕЛЕНИЯ КАЗАХСТАНА (1999-2018 ГГ.).....	207
Сандыбаева А.Д. СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ В ГОРОДЕ ТУРКЕСТАНЕ В КОНЦЕ XIX - НАЧАЛО XX ВВ.....	215

Сатенова М.Р., Шалабаева А.Б. ИЗ ИСТОРИИ ПРИНЯТИЯ РОССИЙСКОГО ПОДДАНСТВА КАЗАХАМИ СТАРШЕГО ЖУЗА.....	222
Сакен С.И. НОГАЙСКАЯ ЭПОХА И КАЗАХСКИЙ ЭПОС.....	232
Смагулов Б.К. ГЕНЕАЛОГИЧЕСКАЯ ГРУППА «ҚОЖА» В ЭТНИЧЕСКОМ СОСТАВЕ КАЗАХОВ В XVIII–XX В.....	243
Танатарова Ж.Т., Маратова С.А. ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЕ И КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И ТУРЦИЕЙ (В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ).....	259
Тасилова Н.А. РОЛЬ ТАУЕКЕЛ ХАНА В УКРЕПЛЕНИИ КАЗАХСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ И ЕГО ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА.....	263
Токбергенова З.С. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ДЖАДИДСКОГО ДВИЖЕНИЯ ТУРКЕСТАНСКОГО КРАЯ.....	271
Токболат С.Т. ОТНОШЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ТУРКЕСТАНСКОГО КРАЯ С БОЛЬШЕВИКАМИ.....	284
Уалтаева А.С., Отар А.С. Г.Н. БУКЕЙХАНОВ – ОБЩЕСТВЕННЫЙ И ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ.....	296
Уразмагамбетов Н.Н. ИЗУЧЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ ГОЛОДА В КАЗАХСТАНЕ В ТРУДАХ ЗАРУБЕЖНЫХ УЧЕНЫХ.....	301
Хаким А.Е. ТОПОНИМЫ МОГУЛИСТАНА В «ТАРИХ-И РАШИДИ».....	307
Шакенов С.Т., Ергабылов А.Е., Рысбек Б. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСТОРИИ ИЗУЧЕНИЯ ДРЕВНЕЙ МЕТАЛЛУРГИИ НА ТЕРРИТОРИИ КАЛБА-НАРЫМСКИХ ПРЕДГОРИЙ.....	317
Шалдарбекова А. К ВОПРОСУ О ХРОНОЛОГИИ ТЮРКСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ.....	323
Шалдарбекова А.Б. ОСОВРЕМЕННОМ СОСТОЯНИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН: ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	328
Шарапова К. ИДЕЯ НЕЗАВИСИМОСТИ В ТРУДАХ МУСТАФЫ ШОКАЯ.....	333
Шоинжанова М.Т., Уалтаева А.С. НАЦИОНАЛЬНЫЙ ХАРАКТЕР В КАЗАХСКО-ИНДИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ (СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ).....	338
Эрейли А.Б., Макашева К., Шалкеева З. ПОТЕНЦИАЛ ОРГАНИЗАЦИЙ ИСЛАМСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В УРЕГУЛИРОВАНИИ КОНФЛИКТОВ.....	345

CONTENTS

Aliakbarova A., Dukenbaeva Z. HISTORY OF KAZAKH DIASPORA IN TURKEY.....	5
Gubaidullina M.S., Lu Qui, Suinaliyev A.A. KAZAKHSTAN –RUSSIA RELATIONS AND EURASIAN DIPLOMACY.....	11
Zhaksylykov A., Mazhen E., Zhamashev A. RELIGIOUS MOTIVES IN THE POETRY OF THE BUKHAR ZHYRAU.....	20
Zhanseitova M.M. THE VICTIM OF REPRESSION ASYLBEK SEITOV.....	29
Zhanuzak R.Zh. MAJOR ISSUES IN THE WORK OF KAZAKH DEPUTIES OF THE STATE DUMA (1906-1907).....	34
Zhorayeva G.T. HISTORY OF THE NATIONAL INTELLIGENTSI APERSECUTION.....	40
Zhumanova A. LANGUAGE REFORM IN THE EDUCATION SYSTEM AND ITS IMPLEMENTATION IN 1940-1980s.....	46
Dzhursunbaev B.A. POSITIONS OF NATIONAL SOCIAL AND POLITICAL ORGANIZATIONS OF TURKESTAN IN CONNECTION WITH THE FORMATION OF SOVIET POWER.....	61
Ikram N.A. REASONS AND CONSEQUENCES OR THE UZUNAGACH.....	73
Issova L., Stybayev B. THE STATE AND PROSPECTS OF THE KAZAKH-HUNGARIAN RELATIONS DEVELOPMENT AT THE PRESENT STAGE.....	79
Kattabekova N.K. TENGGRI OF THE ANCIENT TURKS.....	87
Kurkeyev E.M. SOME QUESTIONS OF ETHNIC AND NATIONAL IDENTITY.....	94
Kyizatova S.M. INTER-ETNIC MARRIAGES OF THE KAZAKH YOUTH AND THE DEVELOPMENT TRENDS.....	99
Kabdoldina K.K. THE PROBLEM OF EQUALITY OF KAZAKH WOMEN IN SOVIET KAZAKHSTAN.....	106
Kaliolla A., Sharypkazy N. DISCOVERY OF THE CHINESE “LETTERS ON THE BONES” AND THEIR INTRODUCTION INTO SCIENTIFIC CIRCULATION.....	113
Kassabekova E. OVERVIEW OF THE RELIGIOUS TRADITIONS OF THE KAZAKH PEOPLE.....	121
Kozybakova F.A., Bekmash A.S. FROM THE HISTORY OF RAYIMBEK BATYR AND HIS MAUSOLEUM.....	129
Konyrbayev N. SANDCRAFTS OF THE KAZAKHS OF THE OMSK DISTRICT IN THE END OF THE 19th CENTURY.....	137
Kuanbay O. HISTORICAL SINGLE ROOTEDNESS OF KAZAKH AND JAPANESE LANGUAGES.....	144
Lebayev F.R. FORMATION OF THE SEMEY INTERNAL DISTRICT: HISTORIOGRAPHICAL ASPECT.....	166
Maulit B., Sharypkazy N. THE FORMATION FACTOR OF IMAGE OF CHINA.....	174
Myrzabekov M.S., Myrzabekova R.S. BASIC PRINCIPLES OF USA FOREIGN POLICY UNDER G.W.BUSH.....	186
Nursultanova L.N., Aubakirova D.N. KAZAKHSTAN-EUROPEAN INVESTMENT PROJECTS.....	197
Omarova G.A., Murzakhodzhayev K.M. ETHNIC-DEMOGRAPHICAL DEVELOPMENT OF THE POPULATION OF KAZAKHSTAN (1999-2018).....	207
Sandybaeva A.D. SOCIO-POLITICAL PROCESSES IN THE CITY OF TURKESTAN (LATE XIX - EARLY XX CENTURIES).....	215

Satenova M.R., Shalabaeva A.B. FROM THE HISTORY OF THE ACCEPTANCE OF RUSSIAN GOVERNMENT BY THE KAZAKHS OF THE SENIOR ZHUZ.....	222
Saken S.I. NOGAI ERA AND KAZAKH EPIC.....	232
Smagulov B. THE GENEALOGICAL GROUP “QOJA” IN THE ETHNIC COMPOSITION OF THE KAZAKHS IN THE XVIII – XX CENTURIES.....	243
Tanatarova Zh., Maratova S. PUBLICLY POLITICAL AND CULTURAL-HISTORICAL CONNECTIONS BETWEEN KAZAKHSTAN AND TURKEY (INDEPENDENCE YEARS).....	259
Tasilova N.A. THE ROLE OF KHAN'S TOWEKEL IN STRENGTHENING OF KAZAKH STATEHOOD AND ITS FOREIGN POLICY.....	263
Tokbergenova Z.S. THE ACTIVITIES OF JADIDISM MOVEMENT IN TURKESTAN REGION.....	271
Tokbolat S.T. RELATIONS OF POLITICAL ORGANIZATIONS IN THE TURKESTAN REGION WITH THE BOLSHEVIKS.....	284
Ualtaeva A.S., Otar A.N. G.N. BUKEIKHANOV – PUBLICFIGURE AND STATESMAN.....	296
Urazmagambetov N.N. STUDYING THE KAZAKHSTAN’S FAMINE ISSUE IN THE WRITINGS OF FOREIGN SCHOLARS.....	301
Khakim A. TOPONYMS OF MOGHULISTAN IN «TARIKH-I RASHIDI».....	307
Shakenov S.T., Ergabylov A.E., Rysbek B. SOME ISSUES IN STUDYING THE HISTORY OF ANCIENT METALLURGY IN THE TERRITORY OF THE KALBA-NARYM FOOTHILLS.....	317
Shaldarbekova A. TO THE QUESTION OF THE CHRONOLOGY OF THE TURKIC CIVILIZATION.....	323
Shaldarbekova A. ON THE CURRENT STATE OF NATIONAL IDENTITY IN KAZAKHSTAN: HISTORICAL ASPECT.....	328
Sharapova K. THE IDEA OF INDEPENDENCE IN THE WRITINGS OF MUSTAFA SHOKAY.....	333
Shoinzhanova M.T., Ualtayeva A.S. NATIONAL CHARACTER IN KAZAKH AND INDIAN LITERATURE (COMPARATIVE ANALYSIS).....	338
Ereyli A.B., Makasheva K., Shalkeyeva Z. POTENTIALS OF THE ORGANIZATION OF THE ISLAMIC COOPERATION (OIC) TO CONFLICT RESOLUTION.....	345

EDU.E-HISTORY.KZ

электрондық ғылыми журналы 2019. 2(18)

Бас редактор:
Қабылдинов З.Е.

Компьютерде беттеген:
Зикирбаева В.С.

Жарияланған күні: 30.06.2019.
Пішімі 70x100/16. Баспа табағы 26,6.

Құрылтайшысы және баспагері:
Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМК

Редакция мен баспаның мекен-жайы:
050010, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй
ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМКТел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru.
Журнал сайты: <https://edu.e-history.kz>

Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТжЭИ басылған:
050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй